

TAK ZVANÁ PODZEMNÍ CÍRKEV

Podnět k těmto úvahám poskytly dvě skutečnosti.

První: Začalo se mluvit o něco hlasitěji o podzemní církvi. Dělá starosti příslušným činitelům u nás i v dalších státech, jejichž ideologie "je neslučitelná s náboženskou vírou", a proto snášejí víru a její společenské vyjádření jen ve stavu odumírání. Jiní naopak sledují náboženské podzemí se sympatiemi, vidí v něm znamení životnosti ducha.

Podzemí je slovo s příchutí. Tam se ukrývají krysy, zločin, uprchlí trestanci - ale ovšem také lidé ohrožení válkou, pronásledováním, bojovníci za svobodu a spravedlnost. Křesťané byli často "v katakombách". Nejedno politické hnutí se z podzemí probilo přímo k moci. Celé národy musely v podzemí bojovat za svobodu. Ba i literatura, filozofie a umění musely nezřídka sestoupit do hlubokého soukromí.

Podzemí si tedy zaslouží někdy úctu, někdy opovržení, může být špatné i dobré, někdy i jen pošetilé. Jeho kvalita nevychází z toho, s jakým přízvukem kdo o něm mluví, ale jen z toho, jaké cíle si klade a jak jim slouží.

Druhá skutečnost: Vyrojily se informace o "podzemní církvi" v ČSSR. V poslední době se zahraniční rozhlas a publikace i domácí letáky zaměřily ostře kriticky na aktivitu údajných biskupů Davidka a Zahradníka. Vytýká se jim neoprávněný výkon církevních pravomocí, svěcení tajných kněží a biskupů, snad i žen, přehmaty v liturgii a vážné osobní nedostatky; upozorňuje se na nápadně tolerantní postoj Státní bezpečnosti vůči nim. Opačně se ozývají hlasy, že tuto kampaň obrátě rozvířila Státní bezpečnost, aby donutila církev zlikvidovat vlastníma rukama aktivitu nepřijatelnou režimu.

Co si o tom myslet, jak se k věci postavit? Hned na začátku budiž řečeno, že nám tu nemůže jít o zjišťování fakt a kádrování lidí. Příslušná církevní autorita u nás i v Římě tuto komplikovanou situaci sledují po léta a snaží se do ní zasahovat tak, aby se s odstraněním jednoho zla nezpůsobilo jiné větší. Dokladem úředního zájmu je dopis prefekta Rady pro veřejné záležitosti církve kardinála Casaroliho pražskému arcibiskupovi kard. Tomáškovy, ze dne 3.12.1980, č. 6462/80. Uveřejnil jej jeden z letáků v překladu ne zcela přesném.

Jeho text zní:

"Eminence, mám čest sdělit Vám, že od určité doby docházejí dopisy, adresované vysokým osobnostem Svatého stolce a také Svatému otci, od P. Felixe Davidka, kněze brněnské diecéze, který se podepisuje "biskup pro duchovní záležitosti v ČSSR". Jelikož není známo, že kněz Davídek obdržel legitimně biskupské svěcení, tím méně že mu byl udělen - a kým - titul "biskup pro duchovní záležitosti v ČSSR", je třeba mít za to, že taková jeho pastorační činnost postrádá kanonické oprávnění. S přihlédnutím k závažnosti tohoto případu si uvědomuji povinnost upozornit na něho Vás, Eminence, a velice Vás prosím, abyste o věci informoval ordináře Vašeho národa s dodatkem, že si Svatý stolec vyhrazuje zveřejnění stanoviska, ukáže-li se to jako účelné."

Sdělení neobsahuje radikálně jednoznačné závěry, jaké z něho vyvozují letáky. Prostě konstatuje, co není známo úředně, a z toho přirozeně plyne, že v rámci normálního života církve, řízeného kanonickým právem, nemá místo aktivita člověka, který nemůže prokázat, že se stal biskupem normální kanonickou cestou. Zatím nic víc. Možná, že ohlášené stanovisko Svatého stolce bude určitější. Je však naděje, že ho nebude zapotřebí, když sami zaujmeme správný postoj. Především ti, jichž se to bezprostředně týká, ať jejich dosavadní jednání vyplývalo z dobré vůle nebo z motivů méně ryzích.

Ústřední otázka, pro nejednoho palčivá, se domáhá aspoň prozatímní a rámcové odpovědi: Jak se vyznat v celé situaci a jak se chovat? Emocionální reakce neovývá

dobrá, tvrdý soud a radikální řešení tím méně: "Člověk má být čilý, když je třeba něco vyslechnout, ale váhavý, než začne mluvit nebo než se rozzlobí" (Jak 1, 19). Připojme několik slov psychologa: "... lidi musí bojovat nejen s vnějším nepřítelem (...) ale i s destruktivními hlasy ve svém srdci, které nedovolují kriticky a chladně číst, poctivě citovat a tlačí do pera deformitu, polopravdu a někdy i nadávku; ty hlasy si totiž myslí, že se tím otupí, ztratí bolestivost, zatím jsou však lačné a neuhasitelné jako každá nenávisť, která není zkrocena nesrovnatelně větší porcí (promíjející a přijímající) lásky" (Karel Zeman - Studie 81, 292).

Pokusme se tedy - bez zasahování do kompetence církevní autority - uvážit věci aspoň v obecné rovině. Zasadit problém do celku a hlouběji se orientovat v celé oblasti, to je nejlepší pomoc pro odpovědné rozhodování v praxi.

Řádný postup vyžaduje nejprve prozkoumat situaci (I. Útlak, II. Obrana) a pak teprve z ní vzniklé potíže a jejich řešení (III. Problémy, IV. Orientace).

I. Ú t l a k

Křesťanská společenství, podobně jako jiná, bývají státní mocí přijímána nebo odmítána, v mezních případech privilegována nebo persekvována. Křesťané vědí, že pronásledování patří k životu církve jako zkouška a úkol, ale přesto se brání; jinak by vzbuzovali dojem, že nemají čím se hájit nebo že jim chybí vůle k životu.

Je třeba strážlivě konstatovat, že u nás je církev a vůbec náboženská víra ve stavu existenčního ohrožení. Konečný cíl je likvidace církve a víry. Ne sice pomocí plynových komor - i když útlak minulých desetiletí způsobil celé řadě věřících smrt - ale mnoha jinými způsoby. Bylo by nespravedlivé přehlédnout, že zatím trvá jistá dávka tolerance, která se dobře vyjímá na pozadí stalinských let. Konečný cíl však zůstává, jak ještě v šedesátých letech veřejně hlásal ministr Kopecký a koncem sedmdesátých let s otřesnou nenuceností předestřel kněžím z Pitu jiný člen vládnoucí špičky, Trávníček. A kdo může zaručit, že ze dne na den nezačne nejtvrďší pronásledování v albánském stylu? Stačí, aby pominuly politické ohledy nebo došlo k výměně vedoucí skupiny.

Útlak se provádí převážně administrativní cestou, soudně nepřilíš často - zatím. Pastorační práce je kanalizována směrem na staré lidi, na jejich náboženské záliby, na minulost. Jen ne nová teologie, ne živá přítomnost církve a zaměření na budoucnost, a hlavně "Ruce pryč od mládeže!" Církev je tolerována na dožití. Přesněji řečeno, protože nejví zájem o odchod ze života, je jí naordinována autanazie.

Zůstane historickou hanbou, že se našlo několik lidí kdysi pokřtěných a posvěcených na kněze, kteří ve službách smrtelného nepřítele tvoří španělskou stěnu zakrývající, jak církev postupně dostává injekce na urychlení jejího konce. (Hned budiž dodáno, že toto rozhodně nezamýšlela většina kněží donucených vstoupit do Pitu - ale je už nejvyšší čas, aby všichni solidní kněží zbořili zeď strachu mezi sebou a semkli se ve svém jediném vlastním domově, církvi, jak k tomu už v některých diecézích dochází.)

Ještě důležitější úkol je přisouzen kněžím pěstovaným a protlačovaným do vědomí věřícího lidu tištěnou publicitou. Ti by měli na důležitých, i biskupských, místech vytvořit loutkové vedení církve a tichou cestou provést schizma. Nemuselo by to být podle modelu "Čínské národní katolické církve". Stačilo by, aby se ve sporných záležitostech sbor biskupů resp. ordinářů vždycky podrobil vůli ateistického režimu proti papeži. Přitom mohou pokračovat projevy úcty a oddanosti Svatému otci v Římě, ale faktický "papež" sedí v Praze, v Sekretariátu pro věci církevní. (Metody komunistické politiky vůči katolické církvi zpracoval v cizině na základě dokumentů z archivu ÚV KSČ, do něhož měl v určité době přístup český historik Karel Kaplan; viz jeho souhrnný přehled v Římských Studiích č. 80: Církev a stát 1948-56 v Československu.) Odtržení naší církve od centra by ji nesmírně oslabilo a usnadnilo její likvidaci.

Shrňme řečené. Církev trpí stále přítomným útlakem, který dusí její život. Navíc zůstává trvalá hrozba, že bude zbavena dalších významných složek svého života popř. že bude její struktura rozmetána nebo dokonce že bude mocenskými prostředky potlačen všechen její život mimo soukromí; (což už prakticky postihlo všechny řehole).

Ve všech odstínech situace ohrožení je volba jen mezi dvěma zásadními postoji: zrada nebo obrana. Oba se mohou projevovat různými formami aktivity nebo pasivity.

II. O b r a n a

Církev má právo existovat. Je to základní právo, platné pro ni stejně jako pro jiné společenské útvary v civilizovaném světě 20. století.

Církev má povinnost existovat. Do konce času musí sloužit Božímu království. Lidstvo potřebuje hodnoty, které mu ona zprostředkuje.

Odsoudit církev k smrti je zločin. Je to duchovní genocida, proti slavnostním dohodám mezinárodním, zejména o náboženské svobodě nedávno uzavřené v OSN.

Proti útlaku a ohrožení se církev smí a musí bránit. V zájmu své přítomnosti i budoucnosti. Nestačí živoření, jde o plný, normální život.

Normální život církve je veřejný. K lidskému životu patří společenství a sdílení hodnot. Církev nesmí dobrovolně odejít do podzemí.

V situaci útlaku a ohrožení má církev právo na neveřejný život. Je to hlavní forma její obrany.

Těchto několik základních tezí nesmíme pustit z mysli, máme-li správně pochopit a zvládnout naši situaci.

Rozebereme si poslední tezi. Záměrně nemluvíme o podzemní (tajné atd.) církvi, je to poněkud zavádějící. Církev je a musí být jeden celek. Co se od ní odštěpí, už k ní nepatří, aspoň ne v plném smyslu. Ohrožení sice lidi sbližuje, ale uvolnění normálních vazeb podporuje odstředivou mentalitu.

Jiná věc je veřejný a neveřejný život téže jedné církve. Každý se může účastnit obojího. I v normálních okolnostech žije církev - ostatně i každý společenský útvar a každý jedinec - ve dvou rovinách: veřejné, tj. přístupné jiným buď osobní přítomností nebo aspoň informačně, a neveřejné. Soukromí potřebuje každý člověk, dvojice, skupina (i stát) z různých důvodů; hlavní je potřeba chránit se před možnými škodami od cizích. Čím je taková hrozící škoda větší, tím více je třeba přesunout život na neveřejnou rovinu, utajit ho.

Neveřejný život církve ve stavu tísně je odpovědí na dvě situace:

1. Útlak bere věřícím možnost pokojné účasti na některých úkonech náboženského života (např. katechezích dětí, náboženském vzdělání dospělých, shromažďování, žádoucí literatury, dobrém kázání, ba i křtu dětí, zaopatření v nemocnici, církevním sňatku, svátosti kněžství, výkonu duchovní služby atd.); řeholníci se nesmí jako takoví shromažďovat, žít ve svých klášteřích svým způsobem, přijímat dorost. - Církev pochopitelně nahrazuje neveřejně, oč je násilně připravována veřejně.

2. Ohrožení se týká budoucnosti: útlak, který s větší nebo menší pravděpodobností hrozí přijít. - Církev se připravuje na horší až nejhorší situace, i na život v celém rozsahu neveřejný. K podobným situacím došlo např. v Anglii v 16. století, ve Francii v 18. století, v Mexiku a Sovětském Rusku dvacátých let, v Číně a Albánii od padesátých let.

Neveřejný život církve může probíhat na úrovni hierarchické, kněžské a laické současně, nebo jen na druhé a třetí, v krajním případě jen na laické. Uvažme, co to prakticky znamená.

1. Biskupové jsou nenahraditelní pro svěcení kněží. Kromě toho může být i tajným biskupm dáno zmocnění, aby nouzově nahradili nejnnutnější řízení kléru nebo ochromenou správu diecézi (u nás v 50. letech).

2. Kněží jsou nutní pro slavení eucharistické oběti, svátost pokání a pomazání nemocných; biskupa mohou nahradit při biřmování. Pro rozkotaný život mohou být vybaveni rozsáhlými pravomocemi (praktikováno v našich vězeních atd.).

3. Laici zbavení biskupů a kněží nepřestávají být církví, pokud jsou s jejím celkem a hlavou spojeni vnitřně. Mohou apoštolovat, katechizovat, udržovat společenství modlitby, duchovního povzbuzení, bratrské lásky a charity, udělovat křest, slavít liturgii slova a pokání, připravovat nemocné na křesťanskou smrt, snoubenci si udělit svátost manželství (před dvěma svědky). Členové řeholí mají možnost pokračovat v životě podle slibů v přizpůsobené podobě. V krajním případě může taková církev žijící jen na laické úrovni pokračovat v životě s Kristem po celé generace, aniž se stane sektou.

Zatímco laici jsou uschopnění pro nouzovou situaci křtem a osobní duchovní kvalifikací, zčásti i kanonickým právem, pro kněžskou a biskupskou úroveň je potřebné udělení dvojí moci: svátostné (potestas ordinis) a pravomoci (potestas iurisdictionis). V souvislosti s tím může v mimořádných poměrech vzniknout množství problémů. Osvětlíme si je aspoň rámcově, se zřetelem na naše aktuality.

III. P r o b l é m y

Aby církev mohla dobře působit, musí být její život uspořádán. Současně platný řád je kodifikován v Kodexu kanonického práva. Ten obsahuje řadu výjimek pro dílčí mimořádné situace (např. svátost manželství, když je kněz nedostupný), ale se stavem celkového útisku nepočítá. Kodex slouží normálnímu životu, kdežto stav pronásledování vyžaduje dalekosáhlá mimořádná opatření, přizpůsobená daným podmínkám.

Tento úkol připadá pastýři celé církve, který má "nejvyšší a plnou pravomoc nad veškerou církví jak ve věcech, jež se týkají víry a mravů, tak i v těch, jež se týkají kázně a řízení církve rozšířené po celém světě. Tato moc je vpravdě biskupská, řádná a bezprostřední jak vzhledem ke všem jednotlivým církvím, tak vzhledem ke všem jednotlivým pastýřům a věřícím a není závislá na žádné lidské moci" (kánon 218).

Z toho plyne velmi důležitý závěr, že papež může svobodně, podle svého uvážení jmenovat a dát posvětit biskupy a vybavit i kněze pravomocemi v nejširším rozsahu, např. řešit věci normálně vyhrazené papežským kongregacím. Má přitom právo pominout běžný postup a příslušné úřady. Není to nelogické, když musí být náhradní biskupové utajeni.

Hlavní smysl náhradního episkopátu je zajistit svátostný život církve skrze kněze, samozřejmě tajně svěcené a působící neveřejně. Že se tento způsob v dějinách už nejednou uplatnil, je známo. V současnosti dosud živé je z povahy věci nemožné prokázat běžnými prostředky (dokumenty, veřejným dosvědčením aj.), zdali kdo a s jakými pravomocemi je k dispozici. Tato okolnost ovšem činí tuto nouzovou instituci zranitelnou; bez dostatečné kontroly může docházet k nepatřičnostem a k pochybnostem různého druhu. Proto se teď podíváme na některé stránky svěcení a působení biskupů a kněží ze tří hledisek: platnosti, dovolenosti a prospěšnosti.

A. P l a t n o s t se týká a) svátostí, b) pravomoci.

a) platně je vysvěcen, tj. stane se skutečně knězem nebo biskupem pouze pokřtěný muž (kán. 968) za předpokladu, že světitel je biskup a že vykoná, co patří k podstatě svátosti. Tedy i svěcení přijaté od schizmatického biskupa je zásadně platné. Svěcení žen je třeba pokládat za jednoznačně neplatné, nezávisle na teoretickém uvažování na toto téma.

b) Pravomoc užívá platně, kdo ji dostal buď s funkcí (diecézního biskupa, faráře aj.) nebo samostatně. Nejvýznamnější je zpovědní pravomoc, bez ní není rozhřešení platné (doplňk k tomu ještě přijde). Rovněž k přisluhování snatku je potřebná pravomoc, aby byl církevně platně uzavřen. Množství dalších úkonů církevněprávní povahy (ustanovení do funkcí, dispense různého druhu atd.) nelze provést bez zmocnění.

Řadu nejistot a nedopatření napравuje církev sama: "Při obecném omylu anebo při kladné a důvodné pochybnosti ať v ohledu právním, ať skutkovém, doplňuje církev pravomoc v oboru jak zevním, tak vnitřním" (kán. 209). Prakticky se to týká hlavně zpovědní pravomoci. Svátostnou moc doplnit ovšem nemůže ani tento milosrdný kánon. Bez svátostné moci nemůže nikdo ani rozhřešovat ani konat mešní oběť. Ale nad lidskými řády je ještě nejvyšší Pán s mocí božskou. Ovšem - bez ohledu na podivné zprávy ze středověku nebo teoretické úvahy - není myslitelné ani v krajní nouzi, aby pouhý kněz se pokoušel udělit svěcení nebo obec bez kněze si namlouvala, že může sloužit eucharistickou obětí.

Ještě sem patří, že papež může udělit biskupovi pravomoc, kterou on smí udělit (subdelegovat) dalším. Smrtí papeže pravomoci jím udělené nezanikají.

B. D o v o l e n o s t

Možnosti dané svěcením a právem se musejí uplatňovat v řádu. Kdo jej vědomě překračuje, může konat i platně, ale nedovoleně. Větší hodnoty jsou chráněny církevními trasty.

Na nebezpečí schizmatu v Číně reagoval Svatý stolec zostřením trestu pro biskupa, který udělí biskupské svěcení bez souhlasu Apoštolského stolce, pro oba spolusvětitele i pro svěcence vyhlášením exkomunikace nejvyššího stupně. Další vývoj ukázal, že nebezpečí bylo reálné; s národní církví nechtějí mít věrní katolíci dosud nic společného a zůstávají s tajnými kněžími nebo i bez nich.

Nebezpečí schizmatu aspoň faktického hrozí také na rovině neverejné. Mimořádné pravomoci se nesmějí překračovat pokud jde o území, osoby nebo úkony. Utažení a nedostatek kontroly nesmí svádět k zavádění svévolných reforem a pořádků podle osobních představ; místo života s církví by to bylo vzdalování od ní, místo služby Božímu lidu by to mohlo být chorobné sebeuplatňování.

Pro kněze západního obřadu platí celibát. Východní rítus připouští k svěcení i ženaté. Není vyloučeno, aby latinský biskup světil kněze pro řeckokatolickou církev a je možné dostat výsadu celebrovat v obojím obřadu. Je ovšem otázka, zda-li praktické rušení celibátu biritualismem zůstává v rámci papežského pověření. V každém případě o platnosti není sporu.

Kandidáti svěcení musí splnit řadu podmínek, např. osobní charakter, vzdělání, věk (pro kněžství 24 roky). Pro kněžskou službu v podmínkách útlaku je třeba vyžadovat ne méně, ale více osobních předpokladů, mj. vysokou míru pevnosti, rozvážlivosti, mlčenlivosti, přizpůsobivosti, pokory. - Rozhodně nestačí, že někdo touží po kněžství a považuje se za povoláného. Kněžství je svátost pro druhé, ne pro vlastní prospěch, tím méně pro uspokojené touhy být v církvi "někým". Podle kán. 969 nemá být svěcen, kdo není "nutný nebo prospěšný" službě v diecézi.

V liturgii svátostí je naprosto nutné zachovat podstatné prvky, aby byly svátosti platné. Ostatní podle možnosti. Přitom by bylo málo moudré snažit se do krajnosti zachovávat rituální předpisy, míněné pro sakrální budovy, pokud jen to je možné. Ještě jiné zřetel je musejí dostat ke slovu a někdy převážit. Rozhodně je třeba respektovat věci důležité (např. neupravovat vlastní eucharistickou modlitbu), bohoslužbu konat důstojně a z hloubky duše. Vnější obal, např. všechny kostelní náležitosti (zlatý kalich, úplný obřadní oděv) nemusí zapůsobit v malém domácím prostoru nejvhodněji. Liturgie je také umění, proto k ní patří příslušná míra vkusného přizpůsobení danému prostředí. Nepodceňovat také bezpečnostní hledisko: i za jednu "tajnou" mši se u nás odsuzuje do vězení! To např. směrnice pro mše u nemocných vydané v NDR nepotřebují respektovat.

C. P r o s p ě š n o s t

Ne všechno platné a dovolené také prospívá. Je nutné vážit a vybírat z hlediska cíle. Zvýšenou měrou to platí pro náročný život a pastorační situaci v situaci útlaku. Nezbyvá, než mít trvale na mysli, o čem jde, a podle toho stanovit pořadí důležitosti.

Snad se shodujeme v tom, že církev musí 1. žít teď a 2. připravovat svou budoucnost. Tedy žít a přežít (ne dožít). I když to dvojí je mnohdy spojité, přece jen je třeba přihlídnout, zdali jedno neutlačuje druhé, třeba potřebnější. Malý příklad: "veřejný" duchovní stihne roznést svaté přijímání nemocným jednou za měsíc, tajný roznáší každý den, takže za měsíc má na kontě několik set návštěv. Ale nechá-li proto hladovět duše mladých lidí? Pozor na duchovní luxus uprostřed duchovní nouze široko daleko.

Z toho důvodu musí dělit své síly pastorační veřejná, ale ještě víc neveřejná: její úkol je doplňovat, ne konkurovat a překrývat. A není spor o tom, že v této době, v tomto jaru ducha, kdy se tolik mladých (i nemladých) otvírá pro Boha, je příkaz věnovat právě jim maximum a také optimum. "Cokoli jste neučinili ..."

V současnosti působí trojí klérus: kněží 1. normálně svěcení a působící veřejně, 2. normálně svěcení ale bez státního souhlasu, 3. tajně svěcení a působící neveřejně. Tato třetí kategorie by měla uvážít, zdali jí nečeká její vlastní poslání spíše v budoucnu, kdyby byli kněží veřejně známí hromadně postižení např. uvězněním. Kde bude záloha pro nejhorsí dobu?

S tím souvisí další pravidlo: Přednost má veřejná pastorační služba, a to i méně kvalitní. Nesmí se vytvořit v mysli věřících představa naší malé a jediné dobré církve v příjemném zákoutí. Nesmí se zbytečně vyprazdňovat kostely a křestní i sňatkové matricy, to je práce pro nepřitele. Upnout se na jednoho blízkého kněze, osobního nebo skupinového "kaplana", je další nezdravý moment izolující od celku církve. Ani elitářské odtahování se od kněží nesympatických nebo zatažených do nějaké kolaborace není křesťanské. Zkušenosti mladých lidí, kteří se k nim taktně přiblíží a nabídnou spolupráci, přitom ve vhodné chvíli dovedou vhodně říci upřímné slovo, jsou překvapující. Nedopustit schizma, myslí!

Tím moudřejší musí chápat a praktikovat svou službu tajní biskupové, pokud jsou a mají pravomoci. Nesmí dojít k hierarchické duplicitě a zmatkům. Pokud fungují veřejné diecézní úřady, je třeba jich používat.

IV. O r i e n t a c e

Z předchozích úvah vyplynuly bezprostředně některé důsledky z hlediska právního a mravního. Proti neodůvodněným obavám a neklidu svědomí připomeneme obecnou pravdu, že Bůh je dost vševědoucí a dobrý, aby nestíhal člověka za omyly a přehmaty vykonané v upřímném přesvědčení (bona fide). Napravit se musejí jen podle možnosti.

Ohledně zvláště důležité svátosti pokání je dobře vědět, že v nebezpečí smrti může rozhřešit naprosto každý kněz platně vysvěcený, i když ještě nedostal normálně zpovědní pravomoc nebo je ve stavu exkomunikace. Vcelku lze u nás klidně předpokládat zpovědní pravomoc u kněží, kterým lze odůvodněně důvěřovat.

Jak a do jaké míry získat důvěru, to je oprávněná starost každého, kdo má přiměřeně vážný důvod nechat si posloužit tajným knězem, kterého dobře zná. Je to skutečně kněz? Je dost kvalifikován pro tuto záležitost? Je rozumné se mu svěřit? Jsou to otázky oprávněné, vždyť i sem mohou proniknout podvodníci nebo konfidenti, vycvičení ve vzbuzení důvěry. Nelze věřit naslepo.

Ověření vysokého stupně je svědectví zcela spolehlivého, moudrého, střizlivého člověka, který dotyčného dlouho a dobře zná. Jinak je třeba zkoumat osobnost toho, kdo se jako kněz (biskup) představí. Pro jeho věrohodnost mluví osobní nezláčený vztah k Bohu, duch služby, spojení s církví, kladný poměr k její autoritě, nezištnost, odpovědnost, mlčenlivost, smysl pro společenství. Ke střehu pobízí

rys dobrodružnosti, tajnůstkářství, sebezduřazňování, duchovní povrchnost, mravní nepevnost, nápadná sugestivnost, smělé překračování rozumných mezí, velikášství.

Člověku s těžkými vadami, který se nedá odvrátit od činnosti poškozující Boží věc, nebo silně podezřelému je nutné zabránit v další aktivitě tím, že nebude zájem o jeho služby. Dobří lidé o takovém mají vědět pravdu. Ovšem bez přehánění, zloby a nenávisti. Žádné lidské dílo není dokonalé a žádný člověk bez chyby. Skutečné vady a nebezpečí je třeba vidět a odstranovat. Ale najdou-li se lidé, kteří pro Boha upřímně riskují těžký život a vězení, zaslouží si úctu a vděčnost.

Prosme všichni společně Ducha svatého o dary, které zvlášt' potřebujeme.

Srpen 1982.